

Дело C-339/23

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

30 май 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

28 април 2023 г.

Ищец:

Horyzont Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz
Inwestycyjny Zamknięty

Ответник:

LC

Предмет на главното производство

Иск за осъждането на ответницата да заплати сумата от 41 177,24 полски злоти (около 8 761 евро), увеличена с лихви за забава и представляваща неизплатен от ответницата LC потребителски кредит

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на член 8 от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета

Член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз

Преюдициален въпрос

Трябва ли член 8 от Директива 2008/48/ЕО от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета да се тълкува в смисъл, че закрепеното в него задължение на кредитора за оценка на кредитоспособността на потребителя (кредитополучателя) е равностойно на останалите предвидени в тази директива задължения (особено на задълженията за предоставяне на информация по член 10 и сл.), така че посочените в член 23 от Директивата санкции не може да са различни, тоест не може да предвиждат различни правни последици при нарушаване на всяко от тези задължения поотделно?

Цитирани разпоредби от общностното право

Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета: член 8, параграфи 1 и 2 и член 23

Цитирани разпоредби от националното право

Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Граждански кодекс от 23 април 1964 г.): член 58, параграфи 1, 2 и 3, член 481, параграфи 1, 2, 2¹, 2², 2³ и 2⁴

Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (Граждански процесуален кодекс от 17 ноември 1964 г.): член 505⁴

Ustawa o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r. (Закон за потребителския кредит от 12 май 2011 г.): член 9, параграфи 1—4, член 30, параграф 1, член 31, параграфи 1 и 2, членове 32 и 33 и член 45, параграфи 1—5

Ustawa prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Закон за банките от 29 август 1997 г.): член 70, параграфи 1 и 2 и член 78a

Кратко представяне на фактическата обстановка и главното производство

- 1 На 28 септември 2017 г. ответницата LC (потребителка) сключва с Nest Bank S.A, Варшава, договор за обединителен кредит за сумата от 49 148,06 злоти (10 457 евро).
- 2 С договора за кредит ответницата се задължава да върне заетата сума на 60 равни месечни вноски до 3 октомври 2022 г. и да заплати т.нар. комисиона за отпускане на кредита в размер на 7 323,06 злоти (около 1 558 евро), а също и 8 365 злоти (1 779 евро), представляващи договорни лихви за ползването на главницата от 9,9 % годишно (с променлив лихвен процент).

- 3 Част от отпуснатия на ответницата кредит е предназначена за изплащането на друг кредит. Останалата част е предназначена за потребителски цели.
- 4 В договора за кредит е предвидено, че „общият размер на кредита“ възлиза на 33 460 злоти, „общите разходи по кредита“ възлизат на 29 113,16 злоти, а „общата дължима сума“ възлиза на 62 573,16 злоти. Дължимите от ответницата месечни вноски са по 1 042 злоти (около 221 евро).
- 5 При сключването на договора ответницата е пенсионерка, но работи на половин работно време. В договора за кредит ответницата декларира, че средният ѝ нетен месечен доход възлиза на 1 755,62 злоти (около 373 евро), като тя изплаща и друг кредит, чиито вноски възлизат на 320 злоти (около 68 евро).
- 6 В договора за кредит не е предвидено конкретно обезпечение за изплащането на кредита.
- 7 Поради неплащането на кредитните вноски кредиторът поисква издаване на заповед за изпълнение. В хода на процеса той е заместен от сегашния ищец, който придобива процесното вземане с договор за цесия.
- 8 Първоинстанционният съд уважава искането изцяло и издава заповед за изпълнение.
- 9 Ответницата подава възражение срещу заповедта, в което моли изпълнителното производство да бъде спряно или съответно плащането на задължението ѝ по заповедта за изпълнение да се разсрочи на вноски.
- 10 В хода на процеса ответницата изплаща част от кредита в общ размер от 25 928 злоти (около 5 516 евро).

Основни доводи на страните в главното производство

- 11 В съдебното заседание от 16 юни 2020 г. ответницата конкретизира възраженията си, като изтъква, че към момента на сключването на договора кредиторът не е извършил оценка на кредитоспособността ѝ. Тя твърди и неравноправност на някои от клаузите на договора.
- 12 Ищецът оттегля частично иска си — за сумата, изплатена от ответницата в хода на производството. За останалата част ищецът поддържа искането си за заплащане на главницата заедно с лихвите за забава.

Кратко изложение на мотивите за запитването

- 13 Съгласно член 8, параграф 1 и съображение 28 от Директива 2008/48 преди сключването на договора за кредит кредиторът е длъжен да оцени кредитоспособността на потребителя, в частност въз основа на достатъчно

информация, която е получил от потребителя. Това задължение, което е закрепено и в член 9 от полския Закон за потребителския кредит, служи за постигането на общите цели на Директивата да се осигури високо и равностойно равнище на защита на интересите на потребителите в Съюза и да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити.

- 14 За постигането на тези цели допринасят и останалите задължения в тежест на кредиторите, особено задълженията за предоставяне на информация, предвидени в членове 5 и 10 от Директивата.
- 15 Съгласно практиката на Съда както оценката на кредитоспособността на кредитополучателя, така и задълженията за предоставяне на информация преди или по време на сключването на договора са от основно значение за потребителя (вж. решения на Съда от 21 април 2016 г., *Radlinger*, C-377/14, ECLI:EU:C:2016:283, т. 61 и 64, от 10 юни 2021 г., *Ultimo Portofolio Investment (Luxembourg)*, C-303/20, ECLI:EU:C:2021:479, т. 29, и от 5 март 2020 г., *OPR-Finance*, C-679/18, ECLI:EU:C:2020:167, т. 21).
- 16 Както следва от събраните доказателства, банката не е изпълнила задължението си за оценка на кредитоспособността. Същевременно запитващата юрисдикция намира, че ответницата не е отговаряла на условията за отпускане на кредит, тъй като не е била кредитоспособна. При съпоставка на общите месечни доходи на потребителката с произтичащите ѝ от кредитните вноски задължения се налага изводът, че изплащането на месечните вноски излага потребителката на риска да не успява да покрива основните си жизнени потребности. Освен това неблагоприятното финансово положение на ответницата не е било временно.
- 17 Съгласно член 23 от Директива 2008/48 държавите членки установяват система от санкции за нарушаване на националните разпоредби, приети съгласно тази директива, и вземат всички необходими мерки за гарантирано прилагане на тези санкции. Предвидените санкции следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи.
- 18 При транспонирането на Директива 2008/48 полският законодател не предвижда съответни санкции за нарушаване на задължението за проверка на кредитоспособността на потребителя, поискал потребителски кредит. Както всъщност следва от решението на Съда по дело C-303/20, санкциите за нарушаване на задължението за проверка на кредитоспособността на потребителя, предвидени в член 138с от *Kodeks wykraczań* (Административнонаказателен кодекс), не са достатъчни. Същите пропуски са налице и в Закона за потребителския кредит, както и в Закона за банките.
- 19 Полската система на гражданското право предвижда редица възможности за санкциониране на нарушенията на разпоредбите на частното право. Една от тези възможности се съдържа в член 45 от Закона за потребителския кредит,

който предвижда т.нар. санкция на безплатния кредит в частност за нарушаване от страна на кредитора на задълженията му за предоставяне на информация на потребителя. Тази разпоредба обаче се прилага само за посочените в нея нарушения, сред които не е нарушаването на задължението за проверка на кредитоспособността на потребителя.

- 20 До този момент в полската съдебна практика преобладава схващането, че нарушаването на задължението за проверка на кредитоспособността по член 9 от Закона за потребителския кредит няма никакви правни последици за договорното правоотношение между страните. Подобен извод обаче е недопустим от гледна точка на досегашната практика на Съда.
- 21 Тъй като член 45 от Закона за потребителския кредит не се отнася изрично до случаите на нарушаване на задължението за проверка на кредитоспособността на потребителя, трябва първо да се потърсят други разпоредби, които биха позволили да се достигне до решение, което да съответства на целите на Директива 2008/48. Такава норма би могъл да е член 58 от Гражданския кодекс, който предвижда най-тежката възможна санкция, а именно нищожност на съответната правна сделка. Запитващата юрисдикция смята, че тази разпоредба може да се приложи и при нарушаване на задължението за оценяване на кредитоспособността на потребителя.
- 22 Въпреки че изборът на санкционна система е оставен на преценката на държавите членки, все пак избраната система трябва да гарантира постигането на общите цели на Директива 2008/48, споменати по-горе в точка 13.
- 23 Затова запитващата юрисдикция иска да установи дали насочените към постигането на тези цели задължения на търговеца по член 8 и по член 10 от Директива 2008/48 би следвало да са равностойни и в такъв случай дали прилаганите от дадена държава членка санкции по смисъла на член 23 от Директивата могат да са различни за отделните нарушения.
- 24 Тъй като в точка 35 от решението си по дело C-303/20 Съдът указва обхвата на правото на преценка на съда при прилагането и особено при избора на мярка, пропорционална на тежестта на установеното неизпълнение на задължения, следва ли от това да се заключи, че тази мярка трябва да е равностойна на санкциите, предвидени за нарушаване на другите задължения, произтичащи от разпоредбите за транспонирането на Директива 2008/48?
- 25 Ако е налице нарушение на задължението по член 8 от Директива 2008/48 (член 9 от Закона за потребителския кредит или член 70 от Закона за банките), може ли прилаганата санкция да е по-тежка или по-лека от предвидената например за нарушаване на задълженията за предоставяне на информация по член 10 от Директивата? Изключително от националното

право ли се урежда степента на свобода при преценката на равностойността на предвидената в националното право санкция, или е и последица от оценката на равностойността на предвидените в Директивата задължения?

- 26 Настоящото дело поставя на практика изложените по-горе въпроси. В случай на прилагане на санкцията по член 58 от Гражданския кодекс договорът ще е нищожен и съответно нито една от клаузите му няма да действа за страните. Санкцията по член 45 от Закона за потребителския кредит пък не води до нищожност, но освобождава потребителя от задължението да заплати лихвите и другите разходи по кредита.
- 27 В практиката обаче обикновено се приема, че санкцията „безплатен кредит“ не обхваща предвидените в договора лихви за забава при изпълнението на задълженията. Това означава, че при прилагане на член 45 от Закона за потребителския кредит лихвите за забава ще се определят съгласно договора (и в такъв случай ще възлизат на 24,50 % годишно), а при прилагане на санкцията по член 58 от Гражданския кодекс ще се начисли законната лихва за забава (в момента тя възлиза на 12,25 % годишно).
- 28 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че в досегашната практика на Съда не са поставяни под съмнение ефективността, пропорционалността и възпиращият ефект на нито една от тези санкции от гледна точка на критериите по член 23 от Директивата.
- 29 Трябва обаче да се подчертае, че разглежданите от Съда случаи на прилагане на такива санкции са свързани с правните системи на други държави членки, а те разполагат с автономия в тази област. Трябва ли обаче подобна диференциация на санкциите съгласно член 23 от Директива 2008/48 да се приеме за допустима в правната система на една и съща държава, при положение че задълженията по Директивата следва да се смятат за равностойни, тоест за задължения, които имат аналогичен ранг и обслужват една и съща цел?
- 30 За да осигури съвместимост на санкциите с критериите по член 23 от Директива 2008/48, запитващата юрисдикция трябва да вземе предвид обстоятелството, че сегашната правна уредба не е нито достатъчно точна, нито ясна, а възможностите да я прецени неразполагащият със съответни правни познания потребител, са най-малкото неудовлетворителни.
- 31 Едновременното наличие на множество санкции в националното право не само води до неяснота и неточност на правните основания за осъществяването на произтичащите от правото на Съюза права, което пък води до ограничаване на полезния им ефект (*effet utile*), но и — което е важното — създава диференциация от гледна точка на пропорционалността на санкциите за неизпълнение на задълженията, произтичащи от акт на Съюза, а именно от Директива 2008/48.

- 32 Като получи отговор от Съда, запитващата юрисдикция ще разбере дали е допустима разнородност на санкциите (в описания по-горе смисъл) в случай на нарушение на произтичащите от Директива 2008/48 задължения. Запитващата юрисдикция обаче би желала да подчертае, че ѝ е необходимо не указание коя от националните разпоредби да приложи, а тълкуване на правото на Съюза в описаната по-горе степен, ако Съдът намери това за подходящо.
- 33 До този момент Съдът не се е произнасял по повдигнатите с преюдициалния въпрос проблеми. Отговорът на въпроса ще има пряко значение за решаването на настоящото дело, тоест за преценката на съответните (съобразени с критериите по член 23 от Директива 2008/48) последици от неизпълнението от страна на банката на задължението ѝ да оцени кредитоспособността на потребителя, особено от гледна точка на преценката за тяхната ефективност, пропорционалност и възпиращ ефект.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ